

به نام خدا

خلاصه گزارش اظهارنظر کارشناسی درباره:

«لایحه الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به پروتکل اختیاری کنوانسیون

حقوق کودک در خصوص فروش، فحشا و هرزه‌نگاری کودکان

(مصوب ۱۳۷۹/۳/۴ برابر با ۲۵ مه ۲۰۰۰ مجمع عمومی سازمان ملل متحد)»

طرح مسأله

مجمع عمومی سازمان ملل با تصویب کنوانسیون حقوق کودک در سال ۱۹۸۹ مسائل حقوقی و تربیتی کودکان را از زوایای مختلف مورد حمایت قرار داده است. پروتکل حاضر در واقع تکمیل تلاش‌های جامعه جهانی در حوزه حمایت از کودکان است. کنوانسیون سال ۱۹۸۹ در مواد ۲۲ تا ۳۸ اقدامات مخاطره‌آمیزی چون استثمار اقتصادی، دخالت دادن در تولید و قاچاق مواد مخدر، سوءاستفاده جنسی، فروش و قاچاق، شکنجه و آزار، بازداشت خودسرانه، اعدام و دخالت دادن کودکان در مخاصمات مسلحانه را ممنوع و از مصادیق نقض حقوق آنان تلقی کرده است. اصول مسائل مطرح شده در متن پروتکل در واقع در کنوانسیون هم مطرح شده است. با این حال نظر به نگرانی‌های بین‌المللی موجود پیرامون قاچاق کودکان با انگیزه‌های جنسی، توسعه توریسم جنسی و گسترش دامنه دسترسی کودکان به تصاویر مستهجن از طریق اینترنت، جامعه جهانی ناگزیر از تنظیم و تصویب پروتکل الحاقی شده است. اهم مسائل مطرح در پروتکل، ضرورت جرم‌انگاری فروش، فحشا و هرزه‌نگاری کودکان در سطح ملی، صلاحیت قضائی دولت‌ها، امکان استرداد مرتکبین جرائم مذکور، معاضدت قضائی دولت‌های عضو، حمایت از کودکان بزه‌دیده، اقدام برای پیشگیری از جرائم مذکور، جبران خسارت از کودکان زیان‌دیده و گزارش دولت‌ها به کمیته حقوق کودک است. پروتکل از دولت‌ها می‌خواهد که با پیوستن خود در تلاش‌های جهانی برای حمایت از کودکان سهیم باشند. پروتکل در نهایت امکان انصراف دولت‌ها و قبول پیشنهادهای اصلاحی آن‌ها را پیش‌بینی کرده است.

سوابق قانونی و بررسی لزوم قانونگذاری

دولت جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۷۲ به کنوانسیون حقوق کودک ملحق شده و متن آن را به شرط عدم مغایرت با موازین شرعی به تصویب رسانده است. در سطح قوانین و مقررات عادی هم دولت ایران اقدامات محسوسی را در زمینه حمایت از کودکان به عمل آورده است که از جمله آن‌ها قانون سال ۱۳۸۱ و تقدیم پیش‌نویس لایحه رسیدگی به جرائم اطفال و نوجوانان قابل ذکر است.

با توجه به رویکرد کلی دولت جمهوری اسلامی ایران در سطوح ملی و بین‌المللی به حمایت از کودکان در برابر آسیب‌های دنیای امروز خصوصاً با عنایت به آثار مخرب و مخاطرآمیز این تهدیدها و خصیصه غیرسیاسی بودن مسائل کودکان، و با توجه به این‌که این پروتکل تاکنون به تصویب ۱۱۸ دولت رسیده است، تصویب متن پروتکل از دیدگاه حقوقی و سیاسی اقدامی مثبت ارزیابی می‌شود.

ارزیابی تبصره‌های ماده واحد

ماده واحد دارای دو تبصره است. در تبصره «۱» مرجع قانونی برای پیگیری اقدامات و تنظیم گزارشات مربوط به پروتکل تعیین شده است که مثبت ارزیابی می‌شود. تبصره «۲» ضمن مشخص کردن مرجع مسئول تنظیم لوایح برای اهداف پروتکل، به ذکر قوانین لازم‌الاجرای فعلی پرداخته است. به نظر می‌رسد که ذکر مقررات داخلی در تبصره «۲» ماده واحد لایحه دولت امری غیرضروری باشد. مقررات مزبور بعضاً ارتباط مستقیم با مسائل کودکان ندارند و تأکید بر «اعمال مقررات مرتبط توسط دستگاه‌های مسئول» هم توجیهی ندارد. این‌گونه مقررات از جمله قوانین لازم‌الاجرای داخلی هستند و بدون پیوستن به پروتکل هم مراجع ذی‌ربط مکلف به اجرای چنین مقرراتی هستند. بنابراین پیشنهاد می‌شود عبارت تبصره «۲» به شرح زیر تنظیم شود:

«در هر مورد که تحقق اهداف پروتکل مستلزم اتخاذ تدابیر تقنینی باشد مسئولیت تنظیم لایحه قانونی لازم با قوه قضاییه خواهد بود.»